

Η ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΜΟΔΑ
ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία διήρκησε περίπου 1000 χρόνια και μέσα σε αυτά εξελίχθηκαν και διαμορφώθηκαν και οι ενδυματολογικές επιλογές των Βυζαντινών.

Η ενδυμασία κατά τα Βυζαντινά χρόνια αποτελούσε διακριτό στοιχείο της κοινωνικής τάξης ενός ατόμου.

Με επιρροές από Δύση και Ανατολή, η μόδα στο Βυζάντιο ήταν ουσιαστικά συντηρητική και χαρακτηρίστηκε από τα έντονα χρώματα, τα κεντήματα, τα πολυτελή υφάσματα και τα εντυπωσιακά κοσμήματα.

Βασικό χαρακτηριστικό της ενδυμασίας σε άνδρες και γυναίκες ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, ήταν η σεμνότητα.

ΑΝΔΡΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Οι άνδρες στο Βυζάντιο συνήθιζαν να ντύνονται με χιτώνες σε σχήμα T, τους οποίους συγκρατούσαν στη μέση τους σφιχτά με ζώνη.

Το μήκος του χιτώνα εξαρτιόταν και από την επαγγελματική ασχολία του ατόμου, και κυμαινόταν από το γόνατο έως τους αστραγάλους.

Οι αγρότες, για παράδειγμα, φορούσαν κοντούς χιτώνες ή βράκες μακριές ως τον αστράγαλο και συχνά κυκλοφορούσαν ξυπόλητοι ή με παπούτσια ανοιχτά στις φτέρνες.

Οι κοντοί μονόχρωμοι χιτώνες ήταν χαρακτηριστικό των κατώτερων τάξεων.

Το χειμώνα έριχναν πάνω τους μια κάπα, το μηλωτή, που ήταν φτιαγμένη από δέρμα προβάτου ή κάποιου άλλου ζώου.

Οι κάτοικοι των πόλεων (αστοί) φορούσαν χιτώνες με πολλές πτυχώσεις, δερμάτινες μπότες τους χειμερινούς μήνες ή ανατολίτικου στυλ παπούτσια τους καλοκαιρινούς.

Τα υφάσματα για τα ρούχα των κατώτερων κοινωνικών τάξεων ήταν απλά υφαντά.

Συχνά φορούσαν μια μακριά πουκαμίσα και από πάνω μια πιο κοντή, η οποία μπορούσε να είναι και αμάνικη. Στο κεφάλι φορούσαν σκούφους.

Οι άνδρες των ανώτερων κοινωνικών τάξεων προτιμούσαν τους μακριούς χιτώνες από ακριβά υφάσματα όπως το μετάξι και το λινό, με γαιώδη χρώματα όπως μουσταρδί, ώχρα, πράσινο και καφέ ενώ συνήθιζαν να φορούν και καπέλα.

Κάτω από τους χιτώνες φορούσαν μάλλινα ή βαμβακερά εσώρουχα τα οποία ξεκινούσαν από τη μέση κι έφταναν μέχρι τους αστραγάλους ενώ χρησιμοποιούσαν και ψηλές κάλτσες.

Γύρω στον 11^ο αιώνα παρατηρούνται στην ανδρική ενδυμασία επιρροές από τη Δύση: τα ρούχα γίνονται πιο στενά, χρησιμοποιούνται κουμπιά και καπέλα ενώ εμφανίζεται και το σακάκι.

Οι άνδρες των ανώτερων τάξεων φορούσαν συχνά στα χέρια τους δαχτυλίδια.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Οι γυναίκες στο Βυζάντιο φορούσαν μακριά ενδύματα (χιτώνες), που ως κύριο σκοπό είχαν να καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του σώματος.

Τα μανίκια ήταν φαρδιά και μακριά για να καλύπτουν τελείως τα χέρια ενώ πάνω από το βασικό ένδυμα συχνά φορούσαν μανδύα που κάλυπτε και το κεφάλι, ενώ χρησιμοποιούσαν και εσάρπες και πέπλα.

Γύρω στον 10^ο με 11^ο αιώνα έκανε την εμφάνισή του ένα είδος φορέματος με πολύ φουσκωτά μανίκια, του οποίου η μόδα δεν κράτησε πολύ αν και ήταν εντυπωσιακό.

Οι γυναίκες φορούσαν συχνά υφασμάτινες ή δερμάτινες ζώνες, από τις οποίες συχνά κρέμονταν φούντες.

Όσο ανέβαινε η κοινωνική τάξη μιας γυναίκας, τόσο ακρίβαιναν και τα υφάσματα της ενδυμασίας της, τα οποία για τις πλουσιότερες ήταν από λινό ή μετάξι με χρυσά κεντήματα.

Χαρακτηριστικό δείγμα της βυζαντινής σεμνότητας θεωρείτο το να μη φαίνεται στις γυναίκες ο πήχυς του χεριού, γι' αυτό και τα μανίκια ήταν τόσο χαρακτηριστικά μακριά, ενώ μόνο την ώρα της εργασίας οι γυναίκες συνήθιζαν να τα σηκώνουν και να τα συγκρατούν δεμένα.

Τα κοσμήματα ήταν ευρέως διαδεδομένα στις γυναίκες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Φορούσαν δαχτυλίδια, σκουλαρίκια, πόρπες, περιδέραια και βραχιόλια, ακόμη και περικάρπια ή βραχιόλια για τα πόδια φτιαγμένα από διάφορα υλικά, ανάλογα με την κοινωνική τους τάξη. Για τα κατώτερα στρώματα τα υλικά ήταν γυαλί, χαλκός και σίδηρο. Στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις είχαν βαρύτιμα κοσμήματα με πολύτιμους λίθους, από χρυσό ή ασήμι. Συχνά χρησιμοποιούσαν καρφίτσες για τη συγκράτηση των χιτώνων.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Τα δυο χαρακτηριστικά της Αυτοκρατορικής ενδυμασίας, ήταν το στέμμα και ο λώρος (rallium), ένα χρυσοκέντητο κόκκινο ύφασμα σα ζώνη που οι άντρες το φορούσαν στον αριστερό ώμο με την άκρη να πέφτει μπροστά ως τη μέση και οι γυναίκες μόνο στη μέση. Ο λώρος των γυναικών ήταν φαρδύτερος στην πλάτη.

Χαρακτηριστικό ήταν και το αυτοκρατορικό κολλάρο, που φοριόταν για να καλύψει μέρος του στήθους και το λαιμό και ήταν φτιαγμένο από χρυσό ή άλλο ακριβό ύφασμα και διακοσμημένο με πολύτιμους λίθους, κεντημένους πάνω του με χρυσοκλωστή.

Στις άκρες του κολλάρου συχνά ήταν τοποθετημένα μαργαριτάρια, που κρέμονταν σα σταγόνες κι έδιναν μια επιπλέον αίσθηση πλούτου.

Προνόμιο των Αυτοκρατόρων, ήταν το πορφυρό (έντονο κόκκινο) χρώμα στα ρούχα και στα παπούτσια, το οποίο προερχόταν από την επεξεργασία ενός πολύ σπάνιου κοχυλιού.

Γι' αυτό και η λέξη Πορφυρογέννητος σήμαινε ότι κάποιος ήταν απόγονος του Βασιλιά.

Κατά την τελευταία περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τα μανίκια των Αυτοκρατόρων έγιναν εξαιρετικά φαρδιά.

Συχνά επάνω στα ρούχα ράβονταν κοσμήματα και μικρές πλάκες από σμάλτο.

Κατά την τελευταία περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τα μανίκια των Αυτοκρατόρων έγιναν εξαιρετικά φαρδιά.

Συχνά επάνω στα ρούχα ράβονταν κοσμήματα και μικρές πλάκες από σμάλτο.

Ο Αυτοκράτορας συχνά φορούσε χλαμύδα που έδενε στο στήθος με περόνη (διακοσμητικό κουμπί) ενώ εκτός από τους λίθους και τα κοσμήματα, τα ακριβά αυτοκρατορικά ενδύματα κοσμούσαν και γεωμετρικά αλλά και φυτικά σχέδια.

Παρόλο που το χρώμα του πένθους για τον απλό λαό ήταν το μαύρο, όταν ένας Αυτοκράτορας είχε πένθος ντυνόταν στα λευκά.

Όταν ένας Αυτοκράτορας πήγαινε σε εκστρατεία, φορούσε κόκκινη χλαμύδα και κόκκινα σανδάλια που λέγονταν «τσαγγία» κι έφταναν ως το γόνατο, διακοσμημένα στα πλάγια με μαργαριτάρια και πολύτιμους λίθους.

Το κόκκινο χρώμα στα ενδύματα του Αυτοκράτορα κατά τις εκστρατείες είχε σκοπό, εκτός από την αίγλη που του προσέδιδε, να καλύψει και το χρώμα του αίματος σε περίπτωση τραυματισμού.

ΚΟΜΜΩΣΗ ΚΑΙ ΜΑΚΙΓΙΑΣ

Οι Βυζαντινοί έδιναν ιδιαίτερη σημασία στα μαλλιά και την ομορφιά τους. Η περιποίηση των μαλλιών γινόταν από τους δούλους, ενώ οι άρχοντες διέθεταν εξειδικευμένους κουρείς και κομμωτές.

Υπήρχαν από τότε ήδη ειδικές αλοιφές και σίδερα, τα οποία ζέσταιναν και τύλιγαν με αυτά τα μαλλιά τους για να τα κατσαρώσουν, αλλά και βαφές μαλλιών, κατά κύριο λόγο σε ξανθό χρώμα, το οποίο ονόμαζαν «καλότριχον.».

Οι γυναίκες είχαν μακριά μαλλιά που τα έπιαναν στον αυχένα με περόνη ή τα έπλεκαν σε σεμνές κοτσίδες. Ελεύθερα στους ώμους τα άφηναν συνήθως μόνο τα νεαρά κορίτσια.

Στις γυναίκες τα μαλλιά κόβονταν κοντά μόνο σε ένδειξη πένθους ή ως τιμωρία για κάποιο ηθικό παράπτωμα.

Υπήρχαν και οι περούκες, τις οποίες όμως γυναίκες και άνδρες δε φορούσαν συχνά.

Οι γυναίκες από εκείνα ήδη τα χρόνια ξύριζαν και αφαιρούσαν τις τρίχες στο πρόσωπο και έβαφαν τα φρύδια, τα βλέφαρα και τα χείλη τους.

Τα χρώματα που χρησιμοποιούσαν στο μακιγιάζ τους ήταν το άσπρο, το μαύρο και το κόκκινο.

Το μαύρο το χρησιμοποιούσαν για να τονίσουν φρύδια και βλεφαρίδες και παρασκευαζόταν από το λεγόμενο «στίμμι» (θειούχο αντιμόνιο) ή τη λιγνύα, που ήταν ένα μείγμα από κουκουνάρι και υγρή πίσσα.

Το λευκό το χρησιμοποιούσαν για να καλύψουν το λαιμό και το πρόσωπο, υπό μορφή υγρής πούδρας που την παρασκεύαζαν από ανθρακικό μόλυβδο ενώ χρησιμοποιούσαν αραιωμένο ασβέστη ως μεικ-απ.

Το κόκκινο χρώμα με το οποίο έβαφαν τα χείλη, τα μάγουλα αλλά και την άκρη του πηγουνιού τους οι Βυζαντινές, προερχόταν από ένα είδος φυκιού.

Οι άνδρες, εκτός από τους ευνούχους του παλατιού, είχαν γενειάδα ενώ άντρες και γυναίκες, ακόμη και οι στρατιωτικοί, χρησιμοποιούσαν αρώματα, τα λεγόμενα μύρα. Τα μύρα τα έφτιαχναν από αιθέριο έλαιο κρίνου, από τριαντάφυλλα και μυρτιές και πολλά από τα υλικά τους έρχονταν από τα βόθρα της Ανατολής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι κρέμες προσώπου που χρησιμοποιούσαν οι αρχόντισσες του Βυζαντίου, μιας και οι πρώτες ύλες τους ήταν η ρητίνη, τα αποξηραμένα φυτά και το μέλι και έπρεπε να μείνουν στο πρόσωπο μια ολόκληρη μέρα πριν ξεπλυθούν, με κρέμες καθαρισμού που αποτελούνταν από νίτρο ή κιμωλία.

Για να τονίσουν τη λάμψη και το χρώμα του προσώπου τους, χρησιμοποιούσαν κρέμα φτιαγμένη από περιττώματα σαύρας!

ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

-
- <https://el.wikipedia.org>
-
- <https://skingurus.gr>
-
- <https://cognoscoteam.gr>
-
- www.orthodoxianewsagency.gr
-